

АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ОПИТУВАННЯ ПОСАДОВИХ ОСІБ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ОТГ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ ЩОДО ОБІЗНАНОСТІ ПРО ІНСТРУМЕНТИ ЕЛЕКТРОННОЇ ДЕМОКРАТІЇ ТА ПЛАНІВ ПО ЇХ ЗАПРОВАДЖЕННЮ

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC

EGAP

Фонд Східна Європа

INNOVABRIDGE

Одеська обласна організація
КОМІТЕТ ВИБОРЦІВ УКРАЇНИ

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC

EGAP

Фонд Східна Європа

INNOVABRIDGE

Одеська обласна організація
КОМІТЕТ ВИБОРЦІВ УКРАЇНИ

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
ОСНОВНІ ВИСНОВКИ	5
Результати опитування	10
1. Рівень обізнаності посадових осіб органів місцевого самоврядування об'єднаних територіальних громад про інструменти електронної демократії.....	10
2. Рівень готовності до запровадження інструментів електронної демократії	13
3. Пріоритети громад в напрямку запровадження інструментів електронної демократії.....	18
4. Перепони на шляху запровадження інструментів електронної демократії, які бачать посадові особи органів місцевого самоврядування об'єднаних територіальних громад Одеської області.....	20
Додаток 1	22
Перелік посадових органів місцевого самоврядування об'єднаних територіальних громад Одеської області, які взяли участь в опитуванні	22
Додаток 2	23
Анкета опитування посадових осіб органів місцевого самоврядування ОТГ Одеської області.....	23

ВСТУП

Концепція розвитку електронної демократії в Україні та план заходів щодо її реалізації схвалено Кабінетом Міністрів України ще у 2017 році¹. Однією зі складових цього комплексного документа є впровадження та розвиток електронної демократії і її інструментів на загальнодержавному та місцевих рівнях. Розробку відповідної концепції розвитку електронного урядування розпочато і в Одеській області. Наступний етап - практичне впровадження на рівні органів місцевого самоврядування.

З метою виявлення поточного стану та першочергових проблем, що стоять на заваді запровадження та ефективної реалізації інструментів електронної демократії, Одеською обласною організацією ВГО "Комітет виборців України" проведено опитування посадових осіб органів місцевого самоврядування ОТГ Одеської області щодо обізнаності про інструменти електронної демократії, а також плани щодо запровадження в використання інструментів електронної демократії.

Головним завданням опитування стало виявлення рівня впровадження інструментів е-демократії в об'єднаних територіальних громадах Одеської області, загальної обізнаності представників виконавчих органів місцевих рад громад щодо сутності інструментів е-демократії та нагальних потреб для успішної реалізації концепції розвитку е-самоврядування, підвищення якості та розвитку інструментів електронної демократії на місцевому рівні.

Опитування проведено з 01 по 29 грудня 2018 року шляхом анкетування. Участь в опитуванні взяли представники виконавчих органів місцевих рад 27-ми об'єднаних територіальних громад Одеської області (*відповідний перелік учасників опитування у додатку*). В кожній громаді було здійснено опитування одного представника виконавчих органів. В 11-ти громадах в опитуванні взяли участь голови об'єднаних громад, у восьми – секретарі відповідних рад, в шести – заступники голови, ще у двох – керуючі справами виконавчого комітету².

Результати опитування мають узагальнений характер та визначають рівень обізнаності про інструменти електронної демократії та загальний рівень готовності (можливості) для їх запровадження в об'єднаних громадах Одеської області, перепони на шляху до запровадження інструментів електронної демократії за свідченнями посадових осіб виконавчих органів місцевих рад об'єднаних територіальних громад та пріоритети органів місцевого самоврядування громад ОТГ Одеської області в напрямку запровадження інструментів електронної демократії.

Зібрана інформація стала основною для аналізу поточного стану, проблем та перспектив запровадження інструментів електронної демократії в органах місцевого

¹ <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/797-2017-p>

² Опитуванням не було охоплено в Таїровську об'єднану територіальну громаду через те, що новостворена рада громади провела першу сесію в останній тиждень грудня 2018 року, а структура виконавчих органів ради ще не була сформована на момент завершення опитування.

самоврядування об'єднаних територіальних громад Одеської області, а також розробки навчальної програми для представників виконавчих органів місцевого самоврядування об'єднаних територіальних громад Одеської області.

Опитування було здійснено в рамках проекту «Інструменти електронної демократії для ОТГ Одеської області» Одеської обласної організації ВГО «Комітет виборців України» за фінансової підтримки швейцарсько-української програми «Електронне врядування задля підзвітності влади та участі громади» (EGAP), яка спрямована на використання новітніх інформаційно-комунікаційних технологій, що допомагатимуть вдосконалити якість врядування, покращать взаємодію влади та громадян та сприятимуть соціальним інноваціям в Україні. Програма EGAP фінансується Швейцарською агенцією розвитку і співробітництва і виконується Фондом Східна Європа та Фондом InnovaBridge.

ОСНОВНІ ВИСНОВКИ

Базові знання або стартовий рівень обізнаності посадових осіб виконавчих органів місцевих рад об'єднаних територіальних громад Одеської області є початковим кроком для ефективної реалізації на місцевому рівні схваленої Кабінетом Міністрів України Концепції розвитку електронної демократії в Україні та плану заходів щодо її реалізації.

Виявлений рівень обізнаності стане відправним пунктом для подальшого розвитку електронної демократії, запровадження її інструментів та в майбутньому оцінки ефективності заходів, спрямованих на реалізацію Концепції.

- **Результати опитування представників виконавчих органів 27-ми об'єднаних територіальних громад Одеської області свідчать про невисокий рівень обізнаності щодо наявних інструментів електронної демократії та їх сутності в цілому, а також певний вакуум базової інформації, знань та навичок, які необхідні для успішного та ефективного використання інструментів електронної демократії в об'єднаних територіальних громадах Одеської області.**

Результати проведеного опитування свідчать про те, що представникам виконавчих органів місцевих рад 25-ти ОТГ Одеської області відомий хоча б один інструмент електронної демократії. Проте, посадові особи двох органів місцевого самоврядування об'єднаних громад взагалі не володіють будь-якою інформацією про інструменти електронної демократії.

Найбільш відомим посадовим особам ОТГ Одеської області виявився інструмент електронних петицій: 81% опитаних. Про електронні звернення відомо 67% опитаних, про електронні платформи бюджету участі – 33%, електронні публічні консультації – 26% опитаних.

Окрім того, результати опитування свідчать, що в посадових осіб органів місцевого самоврядування об'єднаних територіальних громад Одеської області у своїй більшості **відсутнє чітке розуміння сутності інструментів електронної демократії.**

Учасникам опитування пропонувалось дати власне визначення тих інструментів електронної демократії, які вони самі зазначили, відповідаючи на запитання про інструменти електронної демократії, які їм відомі.

Так, визначення сутності електронних звернень, електронних петицій, електронних публічних консультацій та електронних платформ бюджету участі, які давали учасники опитування, скоріше, мають ознаки визначення загальних засад та принципів електронної демократії, або ж визначень окремих властивостей інструментів електронної демократії без повної характеристики того чи іншого інструменту. В деяких випадках спостерігається наділення одних інструментів загальними рисами інших. Наприклад, при визначенні сутності інструменту бюджету

участі, опитані наділяють такий інструмент рисами інструменту електронних петицій.

Троє з 27-ми опитаних взагалі не змогли сформувавши своє бачення сутності інструментів електронної демократії, які раніше зазначили як такі, що їм відомі, через відсутність в них достатньої інформації та базових знань.

- **Окрім з'ясування рівня знань щодо сутності інструментів електронної демократії, що є одним з основних елементів для визначення готовності органів місцевого самоврядування ОТГ Одеської області до запровадження в використання інструментів електронної демократії, в ході опитування також з'ясувалось, чи наявні в ОТГ технічні, інформаційні, нормативно-правові та кадрові ресурси для стійкого використання інструментів електронної демократії. Результати опитування засвідчили певні проблеми в забезпеченості ОТГ Одеської області кадровими та нормативно-правовими ресурсами для використання вже запущених в ОТГ інструментів електронної демократії.**

Так, в двох ОТГ Одеської області наразі немає офіційних веб-сайтів. За свідченнями посадових осіб цих ОТГ веб-сайти відсутні через відсутність якісного підключення до швидкісного інтернету у двох об'єднаних громадах не створено офіційні сайти. Інші 25-ть громад таких суттєвих проблем із підключенням до Інтернету не мають, мають офіційні веб-сайти, які працюють в штатному режимі.

Станом на кінець 2018 року за результатами моніторингу офіційних сайтів ОТГ Одеської області підтверджено наявність обраних інструментів електронної демократії майже в усіх ОТГ Одеської області.

Так, форму для електронного звернення громадян можна знайти на сайтах 24-х громад, електронні петиції – у 14-ти громадах, електронні платформи бюджету участі – в одній громаді. Електронні публічні консультації не впроваджено в жодній громаді.

- В той самий час, не всі опитані представники виконавчих органів об'єднаних громад знають про наявність в їх громадах можливості для використання інструментів електронної демократії, або ж навпаки, зазначають можливість для використання якогось інструменту за фактичної відсутності такої можливості. Про наявну форму для електронних звернень не знають представники органів місцевого самоврядування 15-ти об'єднаних територіальних громад, 10-ть опитаних – не мають інформації про наявність технічного рішення для використання електронних петицій на офіційних сайтах їх громад.

Інша ситуація з електронними публічними консультаціями та електронними платформами бюджету участі. Так, по троє представників виконавчих органів місцевого самоврядування зазначають, що в їх громадах реалізовано програмні рішення для реалізації бюджету участі, а також запроваджені електронні платформи для здійснення електронних публічних консультацій.

В кінцевому результаті, і канали комунікацій з населенням щодо інформування мешканців про запровадження інструментів електронної демократії обрані, виходячи із загальної практики налагодження зворотнього зв'язку, а не викликів сучасного інформаційного суспільства.

- **В ОТГ, в яких запроваджені програмні рішення для використання інструментів електронної демократії спостерігається також проблема з вибором каналів для інформування громадян про наявність таких можливостей для взаємодії з органом місцевого самоврядування ОТГ.**

Так, в громадах, де представникам виконавчих органів відомо про запроваджені в них інструменти електронної демократії, останні зазначають, що для інформування населення про можливості використання інструментів електронної демократії використовують офіційний веб-сайт ОТГ. Серед опитаних такий канал виявився найбільш популярним: 48%. Проблемою такого способу інформування є те, що він не виходить за межі тих аудиторій, які є в офіційних веб-сайтів, і, відповідно, не дозволяє розширяти поінформованість мешканців ОТГ про можливості електронної демократії в ОТГ. Зокрема, підтверджується це відсутністю зареєстрованих електронних петицій на сайтах тих громад, де такий інструмент реалізовано.

Менш популярним каналами є місцеві газети та сторінки громад в соціальній мережі Facebook (по 26%), інформування під час особистих зустрічей з громадянами та під час сходів громади – 22%, телебачення – 11%. В одній громаді зазначають, що про інструменти електронної демократії інформують через дошки оголошень.

- **Одним із важливих ресурсів для ефективного запровадження інструментів електронної демократії є формування нормативно-правової бази для визначення процедур використання інструментів електронної демократії. Проте, в більшості ОТГ Одеської області процедури використання інструментів електронної демократії наразі є нерегульованими.**

Так, за словами опитаних, в шести громадах розроблено та затверджено відповідні нормативні документи. Підтвердити наявність такого документу вдалося тільки в одній громаді.

- **Для стійкого використання інструментів електронної демократії, окрім наявності базових технічних можливостей, а також локальних нормативно-правових актів для врегулювання відповідних процедур, невід'ємною складовою вбачається запровадження у штатному розкладі посад, відповідальних за їх підтримку та подальший розвиток (відповідальна особа чи підрозділ). В більшості ОТГ Одеської області такі відповідальні особи наразі відсутні.**

За результатами опитування, лише у 12-ти громадах визначено відповідальну особу за підтримку інструментів електронної демократії. Але, зазвичай, під відповідальним посадовцем, на якого формально покладено обов'язки з підтримки інструментів електронної демократії, на практиці розуміють особу, яка оновлює інформацію на

офіційному сайті ради. У більшості громадах такі обов'язки покладені на спеціалістів організаційного, загального відділу, працівників апарату або секретарів рад.

- **Названі в результаті опитування пріоритети громад в напрямку запровадження інструментів електронної демократії свідчать про спроможність представників виконавчих органів місцевого самоврядування громад Одеської області відповісти на сформований запит суспільства, і, водночас, про намагання організувати та планувати свою роботу, в тому числі, через запровадження новітніх інформаційних технологій та механізмів активного залучення громадян до процесу прийняття рішень. Представники виконавчих органів майже всіх ОТГ Одеської заявили про зацікавленість запровадження в своїх громадах принаймні одного інструменту електронної демократії в найближчий рік.**

Так, за словами опитаних, 26-ть з 27-ми громад зацікавлені в запровадженні або подальшому розвитку інструментів електронної демократії найближчим часом.

Вже у 2019 році заплановані до запровадження нові інструменти електронної демократії в 12-ти ОТГ: електронні петиції – в чотирьох громадах, електронні звернення – також в чотирьох, бюджет участі разом з електронною платформою – в трьох, електронні публічні консультації – в одній громаді.

- **В той самий час, непідкріпленість планів до запровадження інструментів електронної демократії бюджетними призначеннями, а також планами на розробку та затвердження нормативно-правових актів для врегулювання процедур використання інструментів електронної демократії може стати проблематичним.**

Так, лише в дев'яти з 12-ти громад, які запланували впровадження інструментів електронної демократії, на порядку денному у 2019 році стоїть питання розробки та прийняття нормативно-правової бази реалізації таких інструментів. Лише в 5-ти громадах станом на початок 2019 року передбачені відповідні бюджетні призначення на розробку та впровадження інструментів електронної демократії.

- **Нарешті, посадові особи органів місцевого самоврядування ОТГ Одеської області також відзначають певні перепони, які на їх погляд, стоять на заваді запровадженню в активне використання інструментів електронної демократії в їх ОТГ. За свідченнями чинники, такі перепони пов'язані більше із людськими, аніж з матеріально-технічними ресурсами.**

Більше третини опитаних відзначили низький рівень поінформованості громадян про інструменти електронної демократії, відсутність правової культури населення та нестачу кадрового потенціалу з відповідними знаннями та навичками.

Близько 20% опитаних складнощами, які заважають запровадженню інструментів електронної демократії в їх ОТГ, вважають відсутність або нестачу доступної інформації про наявні програмні рішення для інструментів електронної демократії, відсутність доступу до мережі Інтернет у більшості місцевого населення.

Відсутність фінансових призначень перепону на шляху впровадження інструментів електронної демократії у своїх громадах вважають тільки 10% опитаних.

В той самий час, в 19% громадах не зазначили будь-яких перепон або складнощів в запровадженні інструментів електронної демократії.

- **Втім, одночасно з перепонами і складнощами, представники органів місцевого самоврядування ОТГ відзначали і оптимістичні очікування та переваги від запровадження у використанні в своїх ОТГ інструментів електронної демократії.**

За свідченнями опитаних, в першу чергу, перевагами є налагодження швидкого і ефективного обміну інформацією, а також зворотнього зв'язку між населенням та владою.

Меншою мірою перевагами впровадження інструментів електронної демократії вважають доступність інформації та відкритість влади, залучення громадян до активної участі у процес прийняття рішень в своїх ОТГ.

Результати опитування

1. Рівень обізнаності посадових осіб органів місцевого самоврядування об'єднаних територіальних громад про інструменти електронної демократії

Представникам виконавчих органів місцевих рад об'єднаних територіальних громад пропонувалось відповісти на запитання щодо відомих їм інструментів електронної демократії, а також надати своє розуміння таких форм електронної демократії.

Результати опитування демонструють, що більшість опитаних за їх свідченнями володіють інформацією принаймні про один інструмент електронної демократії. Взагалі не володіють інформацією про будь-які інструменти електронної демократії представники лише двох об'єднаних територіальних громад³.

В загальному розумінні, метою застосування інструментів електронної демократії посадові особи ОТГ зазначають налагодження максимально тісного та ефективного зворотнього зв'язку з мешканцями громади, що дозволить представникам влади "тримати руку на пульсі" та надасть можливість оперативного прийняття рішень в інтересах громади.

Найбільш відомим інструментом електронної демократії серед опитаних є **електронні петиції**, інформацією про які володіють 81% опитаних. Про електронні звернення відомо 67% опитуваних, електронні платформи бюджету участі – 33%, електронні публічні консультації – 26% опитаних.

Проте, незважаючи на загальну поінформованість про певні форми електронної демократії, посадові особи органів місцевого самоврядування об'єднаних територіальних громад Одеської області переважно не розуміють сутності тих інструментів електронної демократії, які зазначають як відомі їм, або мають дуже узагальнені знання, які навряд чи є достатніми для проактивного стратегічного розвитку напрямку електронної демократії в таких громадах.

Так, на думку опитаних, **електронні петиції** в загальному розумінні є формою активної участі громадян в прийнятті рішень.

За їх словами, електронні петиції це "активна участь мешканців громади в прийнятті публічних рішень", "забезпечення гласності та відкритості прийняття рішень", "можливість спрощеного звернення громадян шляхом заповнення електронної форми", "збір підписів за вирішення питань свого району або міста та звернення в ОМС щодо їх вирішення".

Посадові особи трьох органів місцевого самоврядування об'єднаних громад вважають електронні петиції "опитуванням громадян із збором підписів щодо проектів рішень, що виносяться на розгляд", "покладення отриманих зауважень до основ проектів рішень".

³ Дальницька сільська об'єднана територіальна громада, Маяківська сільська об'єднана територіальна громада

Більш чітке розуміння у представників органів місцевого самоврядування об'єднаних громад щодо сутності інструменту **електронного звернення**, яким вважають можливість звернення громадян до органів місцевого самоврядування через мережу Інтернет.

Так, на думку більшості опитаних, електронне звернення це "можливість звернення до будь-якого органу влади через сайт або електронну пошту та отримання електронної відповіді", "спілкування в інтернет режимі із владою". Однак, має місце і невизначене уявлення про інструмент електронного звернення. Наприклад, один з опитаних вважає, що це "надходження розпоряджень в електронній формі, звіти про виконання яких надсилаються у відповідну інстанцію".

Цікаво, що сутність **електронних платформ бюджету участі**, які менш відомі, ніж електронні петиції та звернення, більш зрозуміла та чіткіша у формулюванні опитаних.

За словами посадових осіб органів місцевого самоврядування об'єднаних територіальних громад запровадження бюджету участі "спонукає громадян до активності та відповідальності у процесі прийняття рішень", "пропозиції громадян в електронному вигляді для фінансування проектів на окремих територіях", а "в кінцевому результаті реалізація бюджету участі може привести до якісної конкурентної боротьби громадських проектів".

Найменш відомий **інструмент е-демократії** серед опитаних – **електронні публічні консультації**. В загальному розумінні опитані не мають чіткого уявлення про сутність цього інструменту електронної демократії, визначаючи роль інструменту електронних публічних консультацій в підвищенні довіри до влади та залученні громадян до процесу прийняття рішень.

На думку опитаних, такий інструмент має на меті "висвітлення діяльності об'єднаних громад, покращення якості прийнятих рішень, зняття соціальної напруги з болючих питань (в тому числі, шляхом роз'яснення) та підвищення довіри до влади", "можливість в інтернет режимі брати участь в прийнятті рішень", "опитування громадської думки щодо реалізації глобальних змін (забудова, благоустрій тощо)".

Представники виконавчих органів місцевого самоврядування трьох об'єднаних територіальних громад взагалі не змогли сформулювати, що вони розуміють під названими ними інструментами електронної демократії через відсутність в них таких знань.

З метою ефективного розвитку та впровадження інструментів електронної демократії в Україні створено ряд діючих онлайн платформ та модулів із шаблонами окремих інструментів електронної демократії (платформи, які пропонують підключення, до своїх модулів на безкоштовній основі або за помірну плату). Ці платформи дають можливість приєднатися до них шляхом реєстрації об'єднаної територіальної громади на їх серверах та використовувати готові шаблони інструментів електронної демократії, не витрачаючи час та кошти на створення своїх особистих сайтів та платформ для запровадження зазначених інструментів.

За результатами опитування представникам виконавчих органів 22-х громад невідома інформація про доступні можливості для запровадження інструментів електронної демократії

Опитані представники виконавчих органів трьох об'єднаних громад вказали про те, що їм відомі вказані інструменти, але відповідних назв вони не знають. Посадові особи ще двох громад зазначають у відповідях пропозиції платформ, які були запропоновані їм Асоціацією міст України, програмою U-LEAD.

2. Рівень готовності до запровадження інструментів електронної демократії

З метою виявлення рівня готовності громад до запровадження інструментів електронної демократії проведено аналіз здатності органів місцевого самоврядування об'єднаних територіальних громад до використання інформаційно-комунікаційних технологій та наявності необхідних для ефективного запровадження ресурсів, компетенцій, інфраструктури, нормативно-правового забезпечення.

Перед представниками виконавчих органів місцевого самоврядування ставилися питання щодо наявності підключення органу місцевого самоврядування до мережі Інтернет, наявного офіційного сайту громади, запроваджених інструментів електронної демократії, нормативно-правове регулювання процедур щодо їх впровадження та відповідальних за підтримку і розвиток інструментів електронної демократії окремих штатних працівників чи підрозділів органу місцевого самоврядування.

В громадах Одеської області вже здійсненні перші кроки на шляху до якісно нового розвитку електронної демократії та її інструментів. Однак, вони мають вибіркового та несистемного характеру.

Наявність веб-сайту та підключення до мережі Інтернет

В усіх приміщеннях органів влади 27-ми об'єднаних територіальних громад Одеської області наявне підключення до швидкісного Інтернету. В Коноплянської та Ясківської сільських об'єднаних територіальних громад в цілому підключення до Інтернету має вкрай низьку якість та потребує технічного переобладнання силами провайдерів, через що робота офіційних веб-сайтів цих двох громад не запущена. В інших 25-ти громадах офіційні сайти працюють в штатному режимі.

Запроваджені інструменти електронної демократії

За результатами опитування інформація про інструменти електронної демократії, які дійсно запроваджені в громаді, та інструменти, які запроваджені на думку опитаних, дещо різняться.

	Кількість громад, в яких дійсно запроваджено інструменти електронної демократії*	Кількість громад, представникам ОМС яких дійсно відомо про запроваджені інструменти електронної демократії*	Кількість громад, представникам ОМС яких невідомо про запроваджені інструменти електронної демократії*
Електронні петиції	14	4	3
Електронні звернення	24	9	15
Електронні публічні консультації	0	3	0
Електронні платформи бюджету участі	1	1	3

*станом на кінець 2018 року

Так, за результатами моніторингу офіційних сайтів об'єднаних територіальних громад станом на кінець 2018 року у 14-ти громадах дійсно запроваджено інструмент **електронних петицій**. Однак, за результатами опитування, тільки чотири представники органів місцевого самоврядування дійсно знають про запроваджений в них інструмент електронних петицій, ще троє – помилково вважали, що на сайтах їх територіальних громад є вказаний інструмент.

Загалом, 10 представників виконавчих органів місцевого самоврядування об'єднаних територіальних громад не знають про запровадження електронних петицій в своїх громадах.

За результатами моніторингу офіційних сайтів об'єднаних громад, у 24-х з 27-ми запроваджено інструмент **електронних звернень**.

Про запровадження електронних звернень у себе в громаді під час опитування зазначили посадові особи виконавчих органів місцевих рад дев'яти об'єднаних територіальних громад. Ще 15-ть посадових осіб не знали про запроваджені в них інструмент електронних звернень.

За результатами моніторингу офіційних сайтів 27-ми громад, **інструмент електронних публічних консультацій** станом на кінець 2018 року не запроваджено в жодній з них.

Проте, на думку опитаних, інструмент електронних публічних консультацій запроваджено в трьох об'єднаних територіальних громадах.

За результатами моніторингу офіційних сайтів громад, тільки в одній з 27-ми громад запроваджено **електронну платформу бюджету участі**⁴.

Під час опитування виявилось, що посадовій особі об'єднаної громади, в якій реалізовано бюджет участі, дійсно відомо про запровадження такого інструменту електронної демократії.

Однак, також під час опитування представників органів місцевого самоврядування виявилось, що троє з них помилково вважають, що у них в громаді запроваджено електронні платформи бюджету участі.

Крім того, варто зазначити, що Біляївською міською об'єднаною територіальною громадою у 2018 році прийнято рішення, яке має більшість ознак бюджету участі⁵. Але реалізується цей проект без використання електронної платформи бюджету участі.

Загалом, станом на кінець 2018 року під час проведення моніторингу офіційних сайтів 27-ми громад Одеської області встановлено на різному рівні (тестовий режим, наявність розділу на сайті тощо) запровадження електронних звернень – у 24-х громадах, електронних петицій – у 14-ти громадах, електронних платформ бюджету

---

⁴ Балтська міська ОТГ

⁵ <http://bilyaivka.odessa.gov.ua/wp-content/uploads/25-10.pdf>

участі – в одній громаді. Електроні публічні консультації не запроваджено в жодній громаді.

В своїй більшості представники органів місцевого самоврядування об'єднаних територіальних громад володіють інформацією про розміщення наявних інструментів електронної демократії на офіційних сайтах своїх громад, точно вказуючи адресу сайту та відповідний розділ. Але, наприклад, посадовець однієї об'єднаної громади вважає, що інструменти електронної демократії використовуються або розміщені у соціальній мережі Facebook, Viber, Messenger.

Наявність нормативно-правових актів, які передбачають процедури використання інструментів електронної демократії

Будь-який інструмент та механізм участі громадян потребує формування та затвердження нормативно-правового забезпечення процедур використання таких інструментів як громадянами, так і органами місцевого самоврядування.

За словами опитуваних, в шести громадах затверджено нормативно-правові акти, що регулюють впровадження інструментів електронної демократії (Положення про Бюджет участі, Положення Про порядок розгляду електронних петицій, Положення Про порядок здійснення публічних консультацій, Порядок з обробки електронних звернень громадян, Протокол функціонування електронного кабінету мешканця громади, Порядок оприлюднення інформації на офіційному сайті, деякі норми в Регламенті ради щодо публічних консультацій).

За результатами моніторингу офіційних сайтів об'єднаних територіальних громад вдалося підтвердити наявність лише одного затвердженого радою нормативно-правового акту щодо впровадження в громаді бюджету участі.

Наявність відповідальних кадрів за підтримку та розвиток інструментів електронної демократії

Для якісного, ефективного та системного запровадження та підтримки інструментів електронної демократії громадам необхідно здійснювати заходи щодо залучення професійних кадрових ресурсів та їх постійного навчання. Особливої уваги заслуговує той факт, що такий відповідальний спеціаліст чи структурний підрозділ не мають бути залучені до роботи час від часу, а постійно виконувати свої професійні обов'язки.

Відповідальний структурний підрозділ/особа за підтримку інструментів електронної демократії (розміщення, обробка та аналіз результатів використання) призначений у 12 громадах із 27-ми. Варто зазначити, що опитані посадові особи виконавчих органів місцевих рад об'єднаних територіальних громад під відповідальною особою/підрозділом найчастіше розуміють осіб, на яких покладені обов'язки щодо оприлюднення офіційної інформації на сайтах громад.

В шести громадах Одеської області за підтримку сайтів, а надалі і інструментів електронної демократії, відповідають спеціалісти організаційного або загального відділу, працівники апарату ради.

В п'яти громадах це секретарі ради або залучені спеціалісти, підпорядковані секретарю. В одній громаді інформацію на сайті громади оприлюднюють особисто секретар ради та керівник ЦНАП.

Ще в трьох громадах відповідальними за підтримку інструментів е-демократії призначено адміністратор сайту/спеціаліст з комп'ютерної техніки.

В інших 15-ти громадах відповідального структурного підрозділу або особи не призначено.

Інформування населення про інструменти електронної демократії

З розвитком інформаційно-комунікаційних технологій та поширення можливостей участі громадян у процесі управління все більшого впливу отримують альтернативні засоби поширення інформації. В питанні інформування населення про інструменти електронної демократії представники виконавчих органів об'єднаних територіальних громад Одеської області, в яких запроваджені інструменти електронної демократії, використовують потенціал як традиційних, так і нових каналів зв'язку.

За результатами моніторингу офіційних сайтів об'єднаних територіальних громад Одеської області встановлено, що окремі інструменти електронної демократії запроваджено лише у 24-х з 27-ми громадах.

За словами опитаних цих 24-х об'єднаних громад, інформація про доступні інструменти електронної демократії до жителів у 12-ти громадах доноситься через офіційний сайт (44%), через газету або соціальну мережу Facebook інформують жителів в шести громадах (по 22%), через зустрічі з громадянами, сходи, депутатів - у шести громадах (22%), через телебачення – у трьох громадах (11%), через інформаційні дошки оголошень – в одній громаді (4%).

Однак, реальна ситуація з комунікацією та обізнаністю громадян про наявні в громаді інструменти електронної демократії виглядає дещо суперечливою. Приведемо приклад.

Так, інформування громадян про запроваджені інструменти електронної демократії через офіційні сайти громад вважають ефективним механізмом 44% опитаних.

Натомість, відсутність на сайтах семи громад, в яких дійсно запроваджені електронні петиції, хоча б однієї зареєстрованої (або розглянутої) петиції, демонструє вкрай низьку ефективність обраного каналу інформування та комунікації з населенням.

З іншого боку, недостатність інформації або її розповсюдження через канали зв'язку, які неприйнятні в громаді, прямо впливає на рівень обізнаності мешканців про засади електронної демократії та її інструменти в цілому, а в кінцевому результаті, і на прагнення громадян брати участь у процесі прийняття рішень. Адже, сама наявність інструменту електронної демократії на офіційному сайті міста – не є механізмом інформування громадян.

Така ситуація має низький рівень ефективності щодо поширення інформації про інструменти електронної демократії серед мешканців та потребує якісних змін з урахуванням впровадження нових каналів зв'язку. Важливим чинником покращення рівня обізнаності мешканців про електронну демократію та її інструменти є просвітницька робота у громаді. Вбачається, що коли громадяни будуть поінформовані про наявні інструменти електронної демократії, для чого вони їм потрібні або яку саме користь можуть привнести в покращенні їх життя, то, в результаті, будуть володіти інформацією і про те, де знайти ці механізми електронної демократії та як ними скористуватися. В загальному підсумку, підвищиться і рівень залучення громадян до активної участі в процес прийняття рішень.

3. Пріоритети громад в напрямку запровадження інструментів електронної демократії

Визначення пріоритетів та планування конкретних заходів у сфері застосування інструментів електронної демократії визначають спроможність органу місцевого самоврядування бути не тільки на передовій щодо реалізації новітніх інструментів, аде дозволить стати невід'ємною частиною фундаментальних змін, що відбуваються в державі.

Перед представниками виконавчих органів місцевого самоврядування ставилися питання щодо їх загальної зацікавленості в запровадженні інструментів електронної демократії, конкретних планів їх запровадження у 2019 році, разом із виділенням бюджетних призначень та визначенням відповідальної особи за їх запровадження.

Опитані посадові особи 26-ти із 27-ми об'єднаних територіальних громад зазначили, що зацікавлені в запровадженні інструментів електронної демократії в подальшому.

Дев'ять із 26-ти зацікавлених посадових осіб об'єднаних громад зазначили у відповідях, що в громаді існують конкретні плани щодо запровадження інструментів електронної демократії.

Електронні петиції та електронні звернення планують запровадити в чотирьох громадах. При цьому, в трьох з них ці інструменти вже були на початковому рівні запровадженні наприкінці 2018 року (розміщення банеру з посиланням на розділ електронних петицій, оприлюднення форми зворотнього зв'язку). А одна громада, разом із планами щодо реалізації інструментів електронної демократії планує першочергове запустити в роботу відсутній на початок 2019 року офіційний веб-сайт.

Впровадження "бюджету участі" в планах у трьох громад, електронних публічних консультацій – в одній громаді.

Представники органів місцевого самоврядування інших 17-ти об'єднаних громад, які зазначили зацікавленість у запровадженні інструментів електронної демократії, при цьому не визначили для себе конкретних планів щодо їх запровадження у 2019 році.

В п'яти громадах в 2019 році є плани щодо розробки нормативно-правових актів, які регулюють процес запровадження окремих інструментів електронної демократії. Так, в двох громадах є плани щодо розробки та затвердження Порядку з обробки електронних звернень громадян, в одній громаді – щодо Порядку розгляду петицій, і ще в двох планують розробити нормативно-правове забезпечення реалізації бюджету участі.

З дев'яти громад, які мають плани щодо реалізації хоча б одного інструменту електронної демократії у 2019 році, тільки в трьох станом на завершення 2018 року вже були передбачені бюджетні призначення для початку реалізації такої діяльності.

В п'яти громадах визначені відповідальна особа або структурний підрозділ за запровадження запланованих до реалізації в громаді інструментів електронної демократії та їх підтримки у 2019 році.

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC

EGAP

Фонд Східна Європа

Одеська обласна організація
КОМІТЕТ ВИБОРЦІВ УКРАЇНИ

4. Перепони на шляху запровадження інструментів електронної демократії, які бачать посадові особи органів місцевого самоврядування об'єднаних територіальних громад Одеської області

У запровадженні та реалізації будь-яких системних змін виникають перепони, викликані як суб'єктивними, так і об'єктивними причинами. Серед перепон або складнощів, які виникають перед представниками органів влади об'єднаних територіальних громад в запровадженні інструментів електронної демократії, опитані відокремили наступні: інформаційні, організаційно-технічні, фінансові, кадрові та соціальні.

Соціальні (30%)

- відсутність правової культури населення та обізнаності щодо своїх прав та обов'язків;
- пасивність громадян;
- звичка місцевого населення отримувати інформацію очно або на паперових носіях;
- низький відсоток володіння навичками роботи з комп'ютером та інтернетом у населення.

Кадрові (26%)

- нестача професійних спеціалістів в сфері запровадження електронної демократії та її інструментів;
- відсутність вільного часу у працівників ОМС (вже існує велике навантаження на працівників новостворених громад).

Інформаційні (22%)

- нестача або відсутність будь-якої інформації щодо нового для службовців органів місцевого самоврядування об'єднаних територіальних громад та населення формату електронної демократії;
- відсутність якісного та своєчасного навчання щодо впровадження в Україні та на місцях електронної демократії та її інструментів.

Організаційно-технічні (22%)

- у більшості населення (в тому числі, це переважно громадяни старшого та похилого віку) відсутній доступ до мережі Інтернет через поганий зв'язок у прикордонних селах або відсутність швидкісного інтернету в громаді взагалі. В деяких селах до інтернету не підключені ОМС та школи;
- недостатня робота з боку апарату ради щодо залучення громадськості до діалогу в новому форматі.

Фінансові (11%)

- відсутність бюджетних призначень на запровадження інструментів електронної демократії.

В п'яти громадах (19%) будь-яких труднощів або перепон в запровадженні інструментів електронної демократії не визначають, аргументуючи тим, що "ніяких

перепон не існує, а "треба сідати та робити" або достатньою наявністю в них необхідних ресурсів для запровадження інструментів та підготовлених спеціалістів.

Не дивлячись на досить великий перелік перепон та труднощів на шляху запровадження електронної демократії на місцевому рівні, представники виконавчих органів місцевого самоврядування об'єднаних громад визначають **і переваги такого впровадження**.

За результатами опитування службовців органів місцевого самоврядування 27-ми об'єднаних територіальних громад Одеської області можна відокремити наступні переваги у запровадженні інструментів електронної демократії (як для населення, так і для самого органу місцевого самоврядування), які визначили опитані представники виконавчих органів:

- швидкий та ефективний обмін та передача інформації, налагодження зворотнього зв'язку – 67%;
- доступність інформації для громадян та відкритість влади – 26%;
- залучення до активної участі громадян в процес прийняття рішень – 19%;
- підвищення рівня обізнаності громадян – 7%;
- покращення інвестиційної привабливості ОТГ – 7%;
- ефективне використання бюджетних коштів та розпорядження комунальним майном – 4%.

Таким чином, не дивлячись на значні перепони можна констатувати, що представники виконавчих органів місцевого самоврядування в цілому готові до широкого запровадження інструментів електронної демократії у повсякденному житті своїх громад, що, з одного боку, значно підвищить якість послуг, що надаються в об'єднаних громадах, з іншого – покращить загальний рівень залучення громадян до процесу прийняття рішень.

Перелік посадових органів місцевого самоврядування об'єднаних територіальних громад Одеської області, які взяли участь в опитуванні

1. Дмитренко Інна, заступник голови Авангардівської селищної ОТГ
2. Рабінович Едуард, перший заступник голови Балтської міської ОТГ
3. Недомовна Людмила, керуюча справами виконавчого комітету Березівська міська ОТГ
4. Бухтіяров Михайло, голова Біляївської міської ОТГ
5. Жарська Тетяна, голова Великомихайлівської селищної ОТГ
6. Дзядзін Микола, голова Вилківської міської ОТГ
7. Кудринська Жанна, секретар Дальницької сільської ОТГ
8. Топольницький Геннадій, голова Затишанської селищної ОТГ
9. Ковалів Олександр, секретар Знам'янської сільської ОТГ
10. Бойченко Тетяна, секретар ради Кілійської міської ОТГ
11. Архирій Марина, перший заступник голови Красносільської сільської ОТГ
12. Волошин Олександр, голова Коноплянської сільської ОТГ
13. Костюк Тетяна, секретар Куяльницької сільської ОТГ
14. Карпенко Ірина, секретар Лиманської сільської ОТГ
15. Павлов Геннадій, голова Любашівської селищної ОТГ
16. Чумак Олександр, голова Маразліївської сільської ОТГ
17. Шевченко Людмила, секретар Маяківської сільської ОТГ
18. Німачук Олег, голова Мологівської сільської ОТГ
19. Тимчук Валентина, голова Новокальчевської сільської ОТГ
20. Белоус Олег, голова Окнянської селищної ОТГ
21. Смоляр Лариса, заступник голови Розквітівської сільської ОТГ
22. Тупиця Наталія, секретар Старокозацької сільської ОТГ
23. Семещенко Олексій, виконуючий обов'язки голови - секретар Тузлівської сільської ОТГ
24. Скорецька Валентина, заступник голови Цебриківської селищної ОТГ
25. Черватюк Володимир, керуючий справами Шабівської сільської ОТГ
26. Клімчук Олександр, заступник голови Ширяївської селищної ОТГ
27. Пукас Ігор, секретар Яськівської сільської ОТГ

Анкета опитування посадових осіб органів місцевого самоврядування ОТГ Одеської області

В Україні затверджено національну Концепцію розвитку е-урядування, однією зі складових якої є е-демократія. Зараз розпочалася робота з розробки концепції розвитку електронного урядування в Одеській області. Наступний етап - практичне впровадження на рівні ОМС. Починаючи з національного рівня, заходи з реалізації Концепції відбуваються за підтримки швейцарсько-української програми E-GAP. Програма «Електронне врядування задля підзвітності влади та участі громади» (EGAP) спрямована на використання новітніх інформаційно-комунікаційних технологій, що допомагатимуть вдосконалити якість врядування, покращать взаємодію влади та громадян та сприятимуть соціальним інноваціям в Україні. Програма EGAP фінансується Швейцарською Конфедерацією і виконується Фондом Східна Європа та Фондом InnovaBridge».

В рамках цієї програми ООО ВГО «Комітет виборців України» проводить опитування щодо виявлення рівня впровадження інструментів е-демократії в ОТГ Одеської області, загальної обізнаності представників ОТГ щодо сутності інструментів е-демократії та нагальних потреб для успішної реалізації концепції розвитку е-самоврядування на місцях.

1. Які інструменти електронної демократії вам відомі? *

Check all that apply.

- електронні петиції
- електронні звернення
- електронні публічні консультації
- електронні платформи бюджету участі
- жодного
- Other:

2. Поясніть, будь ласка, своїми словами, сутність інструментів електронної демократії, які вам відомі *

3. Чи є в вашого ОМС підключення до швидкісного Інтернету? *

Якщо відповідь Ні, то переходьте до питання 11

Mark only one oval.

- Так
- Ні

4. Чи є в громади веб-сайт? *

Якщо відповідь Ні, то переходьте до питання 11

Mark only one oval.

- Так
- Ні

5. Назвіть, будь ласка, інструменти електронної демократії, які застосовуються у вас в громаді *

Якщо насправді в громади доступні певні інструменти, відмітьте це при підготовці підсумкового звіту, проте опитування продовжуйте за тією логікою, яку задає представник громади. Тобто, якщо інструмент насправді доступний, але представнику ОТГ нічого про це невідомо, тоді опитування продовжується без запитань, які стосуються тих громад, які стверджують, що інструменти електронної демократії ними використовуються

Check all that apply.

- електронні петиції
- електронні звернення
- електронні публічні консультації
- електронні платформи бюджету участі
- Other:

6. На якій платформі розміщено електронні інструменти, які використовуються в вашій громаді: назвіть, будь ласка, адресу або назву платформи *

Якщо інструмент вбудований в сайт, попросіть сказати – де саме шукати на сайті цей інструмент

7. Оберіть, будь ласка, документи, які затверджені в вашій громаді *

Тут пронумеровано документи, бо нижче показує не повну назву: 1) Положення Про порядок розгляду електронних петицій; 2) Положення Про порядок здійснення публічних консультацій (якими передбачено, в тому числі, форми електронних консультацій, або окреме положення про електронні консультації); 3) Положення про Бюджет участі/Громадський бюджет/Партиципаторний бюджет/Учасницький бюджет (яким передбачено, в тому числі, і використання онлай-платформи); 4) Порядок/Регламент/інструкція з обробки електронних звернень громадян; 5) Інші документи, які стосуються застосування інструментів електронної демократії (назвіть, які конкретно документи)

Check all that apply.

- 1) Положення Про порядок розгляду електронних петицій
- 2) Положення Про порядок здійснення публічних консультацій (якими передбачено, в тому числі, форми електронних консультацій, або окреме положення про електронні консультації)
- 3) Положення про Бюджет участі/Громадський бюджет/Партиципаторний бюджет/Учасницький бюджет (яким передбачено, в тому числі, і використання онлай-платформи)

- 4) Порядок/Регламент/інструкція з обробки електронних звернень громадян
- 5) Інші документи, які стосуються застосування інструментів електронної демократії (назвіть, які конкретно документи)
- Other:

8. Чи призначений відповідальний за підтримку інструментів електронної демократії структурний підрозділ/особа(розміщення, обробка та аналіз результатів використання)? *

Якщо відповідь Ні, то переходьте до питання 11

Mark only one oval.

- Так
- Ні

9. Назвіть, будь ласка, посаду особи/назву структурного підрозділу, який відповідає за підтримку інструментів електронної демократії *

10. Як до жителів громади доноситься інформація про доступні інструменти електронної демократії? *

11. Чи зацікавлена ваша громада в запровадженні інструментів електронної демократії? *

Mark only one oval.

- Так
- Ні

12. Чи є в громади конкретні плани по запровадженню інструментів електронної демократії? *

Mark only one oval.

- Так
- Ні

13. Які інструменти електронної демократії заплановано запроваджувати в громаді в найближчий рік (2019)? *

Якщо відповідь «запровадження жодного не заплановане» – переходьте до запитання 16

Check all that apply.

- запровадження жодного не заплановане
- електронні петиції

- електронні звернення
- електронні публічні консультації
- електронні платформи бюджету участі
- Other:

14. Чи передбачені бюджетні призначення на 2019 р для запровадження зазначених вами інструментів? *

Mark only one oval.

- Так
- Ні

15. Чи призначена відповідальна особа/структурний підрозділ за запровадження запланованих для реалізації в громаді інструментів електронної демократії та їх підтримки? *

Mark only one oval.

- Так
- Ні

16. Які, на вашу думку, є складнощі/перепони в запровадженні інструментів електронної демократії в вашій громаді (як з боку населення, так і з боку самого ОМС)? *

17. Які, на вашу думку, є переваги в застосуванні інструментів електронної демократії (як з боку населення, так і з боку самого ОМС)? *

18. Які доступні можливості для запровадження інструментів електронної демократії в громадах можливості вам відомі (платформи, які пропонують підключення, до своїх модулів на безкоштовній основі або за помірну плату)? *

19. Чи проходили представники вашої громади навчання з теми застосування інструментів електронної демократії? *

Mark only one oval.

- Так
- Ні

20. Чи був би зацікавлений ваш ОМС в делегуванні своїх представників на навчання щодо доступних інструментів та вимог до використання інструментів електронної демократії? *

Mark only one oval.

- Так
- Ні

21. Прізвище та Ім'я опитуваного/ої *

22. Посада опитуваного/ої *

23. ОТГ, яку представляє опитуваний/на *

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC

EGAP

Фонд Східна Європа

